

5.5.2023

VN/1684/2023
TEM006:00/2023

LAUSUNTOYHTEENVETO – LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI SIVIILIPALVELUSLAIN MUUTTAMISESTA

1. Esitysluonnoksen taustaa

Siviilipalveluslakiin (1446/2007) ehdotetaan tehtäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen sekä perhevapaaudistuksen mukaiset muutokset. Siviilipalveluslain 8 ja 65 a §:n palveluspaikka-luetteloon ehdotetaan lisättäväksi hyvinvointialueet, hyvinvointiyhtymät sekä kuntayhtymät. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestä-misvastuu on siirtynyt 1.1.2023 alkaen kunnilta hyvinvointialueille. Näillä toimialoilla palvelee merkit-tävä määrä siviilipalvelusvelvollisia. Jotta siviilipalveluksen suorittaminen normaali- ja poikkeus-oloissa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen yksiköissä voi jatkua, hyvinvointialueet on lisättävä siviilipalveluslakiin sisältyvään palveluspaikkojen listaan.

Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi siviilipalveluslain 40 ja 62 §:n terminologia vastaamaan perheva-paaudistuksen terminologiaa sekä lisättäväksi siviilipalveluslain 62 §:ään perhevapaaudistuksen mukainen oikeus vanhempainvapaaseen adoptiolapsen sijoittamisen yhteydessä.

2. Lausuntokierros

Hallituksen esitysluonnos on ollut lausuntokierroksella 24.3.2023–2.5.2023. Lausuntoa pyydettiin lausuntopalvelu.fi –palvelun kautta ja myös tahoilla, joilta lausuntoa ei nimenomaisesti pyydetty, oli mahdollisuus antaa lausunto (lausuntopalvelu.fi: diaarinumero VN/1684/2023; Hankeikkunassa: TEM006:00/2023). Lausunto oli mahdollista toimittaa myös työ- ja elinkeinoministeriön kirjaamoon.

Lausuntopyyntö lähetettiin 71 eri taholle, jotka on lueteltu lausuntopalvelu.fi:ssä. Lausuntoa pyydet-tiin muun muassa muilta ministeriöiltä, hyvinvointialueilta, maakuntien liitoilta, KEHA-keskukselta / Siviilipalveluskeskukselta, siviilipalvelusvelvollisten etujärjestöiltä, ehdotettujen muutosten alaan liit-tyviltä keskeisiltä järjestöiltä sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaltuutetuilta.

Lausuntopyyntöön vastasi 17 tahoa, joista neljä ilmoitti, että eivät anna lausuntoa tai niillä ei ole lau-suttavaa esitysluonnoksen johdosta. Kaikki, joilla oli lausuttavaa, kannattivat esitettyjä muutoksia. Kuuteen lausuntoon sisältyi ehdotuksia jatkovalmistelussa huomioitavaksi. Lisäksi Ahvenanmaan maakuntahallitus totesi lausunnossaan, että asia kuuluu valtakunnan lainsäädäntövallan piiriin eikä luonnoksessa ole ristiriitoja itsehallinto- tai maakuntalainsäädännön kanssa.

Kaikki lausunnot ovat luettavissa Hankeikkunassa (TEM006:00/2023).

Lausunnon antoivat:

Adoptioperheet ry
Kansaneläkelaitos
KEHA-keskus / Siviilipalveluskeskus
Oikeusasiamies (ei lausuttavaa)
Oikeuskanslerinvirasto
Oikeusministeriö (ei lausuttavaa)
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Puolustusministeriö
Satakunnan hyvinvointialue
Sisäministeriö
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
Suomen Palopäälystöliitto SPPL ry
Tasa-arvovaltuutettu
Valtiovarainministeriö (ei lausuttavaa)
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Ympäristöministeriö (ei lausuttavaa)
Ålands landskapsregering

3. Lausunnonantajien esittämät erityiset huomiot

3.1 Hyvinvointialueiden lisääminen palveluspaikkojen listaan

KEHA-keskus / Siviilipalveluskeskus korosti, että muutoksen tekemättä jättäminen aiheuttaisi merkittävän vajauksen palveluspaikkojen määrään ja siviilipalvelusvelvollisten mahdollisuuteen suorittaa palvelus yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta tukevissa, varautumisen kannalta tärkeissä tehtävissä. Siviilipalveluskeskuksen lausunnon mukaan palveluspaikan löytäminen jokaiselle siviilipalvelusvelvolliselle on vaikeutunut ja palveluspaikan löytämiseen kuluva aika on pidentynyt. Hyvinvointialueille siirtyneet tehtävät muodostavat noin kolmasosan palveluspaikoista ja niiden poistuminen vaikeuttaisi jo nyt hankaloitunutta tilannetta merkittävästi. Siviilipalveluskeskus toteaa lausunnossaan erikseen myös sen, että pitää hyvänä hyvinvointialueiden ja kuntayhtymien huomioimista myös liikekannallan aikaisina palveluspaikkoina.

Satakunnan hyvinvointialue toivoi muutoksen nopeaa voimaantuloa.

3.2 Perhevapaaudistuksen mukaiset muutokset

Adoptioperheet ry kiinnitti huomiota siihen, että vaikka adoptiovanhempien vanhempainvapaa ehdotetaan muutettavaksi yhdenvertaiseksi muiden vanhempien kanssa, siviilipalveluslakiin jää sama ongelma kuin perhevapaaudistukseen: kansainvälisen adoption kautta lasta odottavien on oleskeltava kohdemaassa useista päivistä useisiin viikkoihin ennen lapsen hoitoon saamista ja vanhempainvapaa alkaa vasta, kun vanhempi saa lapsen hoitoonsa. Hakumatkaan ei liity raskausrahaa vastaavaa tukea eikä siviilipalveluspain muutosesityksessäkään esitetä hakumatkan ajalle oikeutta lomaan. Adoptioperheet ry toi lausunnossaan esille huolen siitä, että siviilipalveluksen suorittaminen voi muodostaa esteen perheytymiselle kansainvälisen adoption kautta palveluksen aikana ja toivoi, että tämä seikka huomioidaan palveluksen aikaisten lomien myöntämiskäytännössä. Adoptioperheet ry:n lausunnossaan esittämän arvion mukaan tällaiset tilanteet ovat käytännössä harvinaisia, koska Suomen adoptiolaki edellyttää adoptionhakijalta vähintään 25 vuoden ikää.

KEHA-keskus / Siviilipalveluskeskus kiinnitti huomiota siihen, että 12 päivän vanhempainvapaa koskee myös täydennyspalvelusvelvollisia, joiden täydennyspalveluskoulutuksen kesto on viisi päivää. Siviilipalveluskeskus pohti, voiko muodostua tilanne, jolloin täydennyspalveluskoulutus sijoittuu vanhempainvapaan ajalle ja velvollinen suorittaa täydennyspalveluksen vanhempainvapaalla.

Oikeuskanslerinvirasto kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että luonnoksessa on todettu muutoksilla olevan merkitystä perustuslain yhdenvertaisuussäännöksen kannalta ja viitattu yleisesti perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaiseen syrjintäkieltoon ja perustuslain 22 §:n mukaiseen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen turvaamisveloitteeseen. Luonnoksessa ei kuitenkaan ole viitattu mihinkään tiettyyn kiellettyyn syrjintäperusteeseen. Oikeuskanslerinvirasto totesi, että säätämisyjärjestysperusteluissa olisi hieman selkeämmin todettava, minkä perustuslain 6 §:n 2 momentissa luetellun kielletyn syrjintäperusteen soveltumisesta asiassa on kyse.

Puolustusministeriö totesi lausunnossaan, että perhevapaaauudistusta koskevat tekniset muutokset on jo toteutettu asevelvollisuuslakiin.

Tasa-arvovaltuutettu huomautti, että äitiyttä ja isyyttä ei ole sidottu vanhemman sukupuoleen esimerkiksi vanhemmuuslaissa (776/2022) eikä synnyttäjää aina ole sukupuoleltaan nainen. Tasa-arvovaltuutettu esitti, että tämä huomioidaan esitysluonnoksen jatkovalmistelussa.